
IN MEMORIAM

ELLEN LIIV

30. IX 1930–22. XII 2010

Ellen Liiv – abiellumiseni 1958. aastal Veskisaar – oli Kolga-Jaani Leie küla talumehe tütar. Lõpetanud 1950. aastal Viljandi I Keskkooli, astus ta Tartu ülikooli, mille lõpetas 1955. aastal eesti filoloogina. Erialaks oli folkloristika (selle valikule võis kaasa aidata sugulus August Annistiga, mida tollal tuli pigem varjata). 1957. aastal pääses ta erialasele tööle F. R. Kreutzwaldi nimelise Kirjandusmuuseumi rahvaluule osakonda, kus töötas teadurina 1963. aastani. Siis suunati ta erialaseks täiendamiseks KKI aspirantuuri, mille lõpetas 1965. aastal – tõsi, väitekirja esitamata (võib muidugi väita, et kaks last on väitekirjast olulisem panus). Pärast aspirantuuri järgnes töö juba tuttavas osakonnas. Paraku ei kestnud teaduripõli kaua. Juba 1968. aastal

nimetati Ellen Liiv Kirjandusmuuseumi teadussekretäriks – usutavasti pärast mõningat puiklemist. Selgituseks tänapäeva lugejale: teadussekretär oli sisuliselt direktori abi, kelle hooleks jäi juhtimise must töö, s.t plaanide koostamine, aruannete kirjutamine, kirjadele vastamine jne. Teadussekretär oli sageli asutuse tegelik juht. Ellen Liiv oli sellel kohal üle üheksa aasta – vististi kauem kui ta eelkäijad ja järglasedki. 1977. aastal tuli tema asemele Rein Veidemann, Ellen aga suunati rahvaluule osakonna – praeguse ERA – juhatajaks. Sealt läks ta pensionile 1988. aastal (osalt ka halveneva tervise tõttu). Niisiis möödus Ellen Liivi teisest elust kaks kolmandikku administraatoripostil, mis eeldas hoopis teistsuguseid oskusi ja tegemisi kui teadustöö.

Elleni põhihuvideks olid muistendid ja rahvaluule kogumise meetodid. Aastail 1957–1987 osales ta – sageli juhtijana – paljudel rahvaluule kogumise ekspeditsioonidel (vt nt tema kogumispäevikuid teoses „Paar sammukest” XIV, Tartu, 1987). Tuleb esile tõsta, et ta osales „Monumenta Estoniae antiquae” muistendite sarja „Hiiu- ja vägilasmuistendid” teise ja kolmanda köite koostamisel. Koostajatest noorimana langes talle kõige vaevasem, aga ka üpris hariv töö: käsikirjadest tekstide otsimine ja kollatsiooneerimine. Kui teises köites jäi Elleni hooleks Petseri vägimehest (kloostri rajajast Korneliusest) kõnelevate muistendite järjestamine, kommenteerimine ja vastava teoreetilise sissejuhatuse kirjutamine (22 lk 403-st, ilma registriteta), siis kolmanda, vanapaganamuistendite köite

koostas, kommenteeris ja eessõnastas Ellen ise (477 lk 524-st, ilma registrite-ta). Kaasautor Eduard Laugastelt pärinevad „teose süsteem, eessõna ja registrid ning redigeerimise põhimõtted” (lk 8). Tõsi, Laugaste koostatud on ka esimese ja teise köite lisad ja vastavad kommentaarid (kokku 47 lk). Mõistagi saanuks ja tulnukski Eduard Laugaste osa mainida eessõnas, kuid ei saanud ju „teose süsteemi” rajajat jätta kaanel mainimata, ehkki tegu on Ellen Liivi teosega. Ja sellest on küllalt, et jäädvustuda meie folkloristika ajalukku. Siin pole koht loetlemaks kõiki Elleni kirjutisi. Märkigem vaid, et need käsitlesid muistendeid või rahvaluule kogumisviise ja -vahendeid. Tema viimaseks publikatsiooniks näikse olevat koguteosele „Peipsi” (1999) koos Mall Hiimäe ja Galina Adamsoniga kirjutatud „Rahvapärимused Peipsi järvest”.

Paratamatult tuleb peatuda ka Elleni isiksusel. Epiteete otsimata võib öelda, et ta oli HEA inimene selle sõna kõige otsesemas tähenduses. Mul oli õnn ja au olla ülikooliaastatest peale esialgu tema tuttav, siis kolleeg ja lõpuks – julgen arvata – sõber. Olen nädalaid kui mitte kuid veetnud tema külalislahkes kodus komanderingupäevil. Ma ei ole kuulnud temalt ühtki halvustavat ega kritiseerivat märkust oma töökaaslaste kohta. Ma ei imestaks, kui ta olnuks osakonna juhatajana lihtsalt ennastohverdav, võimaldades kolleegidel pühenduda sisulisele tööle. Kas nii vastutulelikku, isetut ja lepitav-lahket inimest enam juhiosioonidele tulebki? Mälestus Ellenist jääb kauaks kolleegide meelde ja südamesse.

ÜLO TEDRE